

LES NACIONALITATS NO GOVERNADES PELS SOCIALISTES VOLEN REFORMAR ELS SEUS ESTATUTS

La revolta dels subsidiaris

El pacte autonòmic, que propicià durant la transició l'actual configuració de l'estat, no ha funcionat. La majoria de les comunitats autonòmiques on no governa el PSOE promouen la reforma dels Estatuts respectius a fi d'assolir una autonomia de debò.

Vicent Franch i Ferrer

La Constitució espanyola establí uns complicats mecanismes a l'hora de concretar el reconeixement del dret a l'autonomia de «nacionalitats i regions». Fruit quasi exclusiu de la pressió exercida pels actors polítics de dues nacionalitats històriques, Catalunya i Euskadi, el títol vuitè de la Constitució acabà configurant diferents i costoses vies d'accés als Estatuts alhora que del laberint normatiu dibuixat als gruixuts vint-i-un articles del Títol autonomitzador es deduïen dues modalitats futures de Comunitats Autònomes.

L'autonomia, doncs, no era un fet automàtic (com ara la taula de drets i llibertats) subjecte al simple reconeixement de la Carta Magna ni molt menys un objectiu l'encabiment del qual en el conjunt de les institucions es vera lliure d'entrebancs. Ben al contrari, el naixement i procés d'institucionalització de les Comunitats Autònomes no ha deixat de ser d'aleshores ençà un *ring* on es dirimeixen de manera constant dues grans concepcions polítiques: la que entén les comunitats com a realitats *subsidiàries* a vigilar amb lectures restrictives i poc generoses de la Cons-

«Cimera autonòmica», tot just fa set anys, presidida pel ministre Martín Villa.

titució, bé que enlairant l'argument nominal que les CCAA «també són Estat», i la dels que, partint de la proposició esmentada, l'entenen, també d'acord amb el text constitucional, com un instrument polític adient per a realitzar el dret bàsic a l'autogovern.

Aquestes dues concepcions han anat destil·lant filosofies diferents i en controvèrsia en tots els escenaris institucionals i polítics d'ençà de l'aprovació de la Constitució (Corts espanyoles, Tribunal Constitucional, Parlaments autonòmics, competicions electorals, Comissions mixtes de transferències, Tractat d'adhesió a la CEE, etc.). La primera concepció trobà ben aviat la fórmula per a provar de minimitzar el

El Senat necessita una reforma

Ramon Trias Fargas

La Constitució espanyola configura el nostre Senat com la cambra de representació territorial. En aquest tema ens hem deixat influir pels principis que inspiren el Senat alemany i el Senat nord-americà, però a l'hora de la veritat, la Constitució s'ha quedat curta i no dóna al Senat instruments per a portar a terme la seva missió.

Ja fa temps que molts senadors, i concretament el grup de CiU al Senat, intenten introduir reformes legislatives que corregixin aquesta situació tan anòmala i puguin donar al Senat, en general, una major presència institucional.

Les reformes parcials que caldria intentar topen amb l'obstacle constitucional, ja que s'hauria de modificar la Carta Magna per a poder portar-les endavant. Per exemple, no podem canviar el període de vigència dels senadors, absolutament necessari perquè els grups senatorials no reproduïssin mimèticament els grups del Congrés. Tots els grups estem d'acord que, ara per ara, no convé tocar la Constitució, que ha estat un producte de pactes consensuats per unanimitat. De tota manera, no oblidem que una de les constitucions més sòlides que es coneixen, també és una de les més esmenades. Em refereixo a la nord-americana. Si guí com sigui, de moment les reformes s'haurien de fer amb aquesta limitació, no han d'afectar la Constitució.

Bàsicament, s'haurà d'intentar una reforma del Reglament del Senat que tot el món està d'acord que és restrictiu i tècnicament molt dolent, i a més algunes lleis que poden millorar l'activitat del Senat. Molts grups creiem que és possible donar entrada a la representació territorial del Senat en diferents aspectes, sense necessitat de tocar la Constitució. Evidentment, qualsevol reforma exigeix la voluntat política de tots els grups representats en el Senat, i molt concretament, el grup socialista, que és el majoritari. A l'octubre de 1986, el president del govern ens va dir que per part seva no hi hauria inconvenient a donar al Senat una intervenció preferent en matèries territorials internes d'Espanya i també en tots aquells casos que, en derivar de les Comunitats Europees, poguessin afectar el nostre país. En distintes ocasions el ministre Almunia i el ministre Zapatero s'han manifestat en el mateix sentit de forma oficial en el Senat. L'any passat, amb motiu del debat sobre les autonomies, el grup socialista va aprovar unes mocions de CiU orientades a obtenir aquestes reformes. Es va aprovar quasi per unanimitat i jo vaig poder dir en un discurs que em semblava que per fi havíem arribat a un clima de consens en aquesta matèria. Nosaltres aspiràvem, a més, a confirmar la territorialitat de la Cambra Alta, a augmentar-ne les atribucions en matèria de control del govern i retocant algun punt de la seva funció legislativa. La qüestió ara és molt clara. ¿Està disposat el Partit Socialista, sense el qual la reforma no és possible, a procedir a canvis que tinguin una autèntica substància política, o, simplement vol donar lloc perquè no es pugui dir que s'oposa a uns desitjos de canvi generalment sentits, però els vol mantenir dins uns límits de retocs tècnics insignificants? Aquesta és la qüestió que s'aclarirà en els pròxims mesos.

Jo, sentint-ho molt, sóc pesimista. Els socialistes ens han rebutjat un intent de reforma de la Ley de Procedimiento Administrativo i un intent de reforma de la Llei 47/85 que millorava la intervenció del Senat en les nostres relacions amb Europa. Tant de bo que aquestes decisions socialistes, parit majoritari, no siguin un avís d'un mal presagi.

Primer govern autònom de Canàries.

potencial dissociador del centralisme inherent al text constitucional que suposava haver concedit d'entrada un nivell d'autogovern directament connectat amb la força reivindicativa mostrada pel conjunt dels pobles català i basc: eixamplar l'oferta, tot emprant les vies subsidiàries, i acceleradament a la resta de territoris i regions històriques. El famós «café para todos» de l'inefable ministre Clavero (UCD), barrejat amb el tàndem operatiu que formaven els senyors Abril Martorell i Guerra, molt més identificats en aquests assumptes del que s'haja pogut imaginar, preparen el camí per a una llei-guillotina —la LOHAPA— les intencions de la qual (després desautoritzades pel Tribunal Constitucional en una famosa sentència) volien desautoritzar tant les possibilitats de l'estol de CCAA apressadament dutes a l'autonomia subsidiària, com limitar l'actiu d'autogovern d'aquelles altres acollides a la *via noble* o d'autonomia plena (Catalunya, Euskadi, Galícia i Andalusia per una banda, i el País Va-

lencià, Navarra i Canàries, per l'altra, tot entenent que amb el PV s'assajà, per a esmenar el frau comès pel govern central en el procés d'obtenció de l'autonomia per la via de l'Art. 151, la modalitat prevista per l'Art. 152.2, veritable volantí constitucional que, segons sembla, evità tornar a obrir les carpetes del frau). El TC, doncs, desautoritzà la lectura mesquina del text constitucional feta pel govern (UCD) amb l'ajut inestimable de l'oposició majoritària (PSOE).

La tensió entre el centralisme estatal i les CCAA en la configuració del macro-model de l'Estat de les Autonomies s'ha desenvolupat, a causa del rebuig que el TC féu de la lectura restrictiva, en un continu estira i arronsa farcit de plets al voltant de les competències, especialment virulent en els casos català i basc, per bé que Galícia i les Illes Balears s'hagen estat també discretes protagonistes. La resta de comunitats, i mentre han estat governades pel PSOE, no han anat més enllà d'ocasionals picabaralles degudament

Aragó vol una autonomia plena

Hipólito Gómez de las Rocas*

La perpetuació de l'actual Estatut d'Autonomia condemnaria els aragonesos a una permanent minoria d'edat. Es tracta d'un text que no va ser l'expressió de la voluntat dels aragonesos sinó el fruit dels pactes autonòmics subscrits entre el govern central i el PSOE el juliol de 1981. Quan l'aleshores projecte d'Estatut d'Autonomia d'Aragó es va sotmetre en el Congrés a la votació de conjunt pròpia de les Lleis Orgàniques, el PAR va emetre un vot d'abstenció, perquè, si d'una banda no podia donar suport a un text tan restrictiu, de l'altra, resultava que òbviament era millor disposar d'aquest text que no tenir-ne cap. Però aleshores ja vam deixar clar que aquest Estatut no responia en absolut ni a les aspiracions bàsiques dels aragonesos ni a la naturalesa pròpia d'una autonomia plena.

Des d'una altra perspectiva, també veiem que per al govern central sembla que hi ha dos tipus d'autonomia: la qüestió no és altra que la següent: ¿els aragonesos tenen o no tenen dret a disposar del mateix nivell d'autonomia de què ja disposen els bascos, catalans, andalusos i gallecs?, ¿per què els aragonesos no poden fer

allò que aquests ja estan autoritzats a fer a través dels seus respectius estatuts des de fa anys? I, finalment, si tots els processos autonòmics porten a una mateixa destinació, segons la Constitució, ¿com podria pretendre ara vàlidament el govern central que Aragó es conformara de quedar-se quasi els inicis de l'itinerari?

Les Corts aragoneses van sol·licitar fa poc del govern de la Diputació General d'Aragó, un informe sobre el contingut de la reforma de l'Estatut d'Autonomia. El 22 de març passat, el govern va aprovar l'informe corresponent del qual formen part les conclusions següents:

—La nostra comunitat autònoma ha de promoure la reforma de l'Estatut, a fi de substituir-lo per un altre d'autonomia plena, equiparable a qualsevol dels ja existents i sense altres límits que els constitucionals.

—La reforma que el govern aragonès proposa afectaria les disposicions generals de l'actual Estatut, les competències que s'hi reconeixen per a ampliar-les al màxim constitucionalment possible, a la regulació de les nostres institucions, a l'administració autònoma, la relació amb les admi-

nistracions locals, l'economia i hisenda autònomes i el règim de transferències.

—El procediment idoni per mamprendre aquesta reforma és el que preveu l'article 61 de l'Estatut actual.

L'informe conclouia indicant que el govern aragonès sotmetria els seus criteris a d'altres que s'acreditaren com a constitucionalment possibles i socialment més progressistes.

Això és el que volem i, si bé és incert quan ho podrem fer, donada la resistència del poder central, bé és cert que ho aconseguirem.

* President de la Comunitat Autònoma d'Aragó

Estat de les autonomies: La gran aposta

José Rodríguez de la Borbolla*

Els darrers anys s'han produït un conjunt d'esdeveniments vitals al si de la vida pública espanyola. En aquest context emmarque la importància de les autonomies com a projecte polític. La consolidació de l'Estat de les autonomies és, sens dubte, la gran aposta d'aquesta generació política.

No obstant, observe que hi ha dues visions de l'autonomia per part del ciutadà. D'una banda, l'autonomia que es justifica per si mateixa. Per tradició i història. De l'altra, la que va endinsant-se en la societat per la seua eficàcia a resoldre problemes. A Andalusia, aquest segon caràcter instrumental de l'autonomia és evident. Així, la Junta d'Andalusia —que acaba de complir el X aniversari de la seua constitució—, s'ha esforçat fonamentalment a: vertebrar més i millor Andalusia, donar respostes a problemes urgents (reforma agrària, concertació social, programa Andalusia Jove, etc.), impulsar els nostres senyals d'identitat i dinamitzar l'activitat econòmica.

En aquest sentit, Andalusia es pre-

para i treballa davant les grans expectatives que li ofereix el futur. Aquesta càlida terra meridional pot estar millor preparada que una altra —encara que sembla el contrari— per a enfrontar-se a aquest horitzó que se'ns acosta. Andalusia és un territori ampli i escassament contaminat, segurament perquè el procés tradicional d'industrialització l'afectà escassament i tard. Per això els nous esquemes productius que afrontem amb la incorporació a la CEE poden aclimatar-se ací amb més facilitat que en altres llocs on la inèrcia del passat suposa sovint una rèmora per encarar amb energia el futur.

La data simbòlica i real del 92, en què serem aparador del món, significa per als andalusos i la seua autonomia un punt de partida més que un final. Aleshores la nostra comunitat autònoma haurà assolit definitivament el grau de modernitat i competitivitat que la convertirà en la porta d'Europa més atractiva.

Per tots aquests motius creiem i apostem per l'autogovern. Estem interessats en el desplegament del nos-

tre Estatut d'Autonomia i que s'acompleixen les competències, encara que cap força política andalusina planteja la reforma estatutària.

No vull acabar sense fer esment al tema prioritari en aquests moments per al govern de la Junta d'Andalusia: la supremacia d'allò social per damunt d'allò polític —com va posar de manifest Alain Touraine—, una vegada resolt els grans temes polítics pendants.

* *President de la Junta d'Andalusia*

Aspecte de la manifestació en suport de la sobirania basca el març de 1983.

controlades per l'estricta tutela que l'aparat partidista del PSOE ha exercit sobre dissidències, presses i delers d'anar per lliure. El nombre de plets transcendents protagonitzat per CCAA governades pel PSOE ha estat ben minso i assumptes com el relleu d'Escuredo de la presidència de la Junta d'Andalusia o els advertiments gens dissimulats a incòmodes presidents amb idees pròpies (Leguina i Lerma) per part de la cúpula socialista obliguen a una coordinació orgànica per altra banda ben lògica: si els governs autonòmics regentats pel mateix partit que ostenta el govern de l'estat han de protagonitzar sorollosos enfrontaments a propòsit dels ritmes a seguir, àmbit i amplària de les competències respectives, qüotes de finançament, ajuts comunitaris, etc., etc., estariem davant un despropòsit polític descomunal capaç de desprestigiar vertiginosament qualsevol partit amb capacitat i força per a governar.

Potser per això, i perquè les CCAA amb govern no socialista pertanyents a la modalitat *subsidiària* ja han començat a demanar la reforma dels

Andalusia: Una autonomia devaluada

Salvador Pérez Bueno*

Des de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia fins als nostres dies, Andalusia ha conegut un procés d'invocació autonòmica, magistralment conduïda pel PSOE, que ha desactivat l'extraordinari potencial autonòmic del poble andalús que el situà al nivell de les nacionalitats històriques, alhora que apareix en la consciència dels andalusos un estat d'inèrcia i frustració.

Cal tenir en compte que la reivindicació autonòmica cobra força des de les condicions socio-econòmiques en què es desenvolupa Andalusia. Ningú dubta dels trets culturals

d'Andalusia, però tothom emfasitza la necessitat de disposar d'una eina capaç de transformar les condicions en què ens trobem els andalusos.

Aquesta eina, l'autonomia andalusa, ha anat degradant-se en els tres nivells que la conformen: el de les competències, el de la finançació per a l'exercici de les competències, i el de les decisions polítiques. Fins al punt que el procés autonòmic andalús ha quedat reduït a una simple descentralització administrativa, amb l'agreujant de situar-nos en una administració autonòmica que substitueix deficientment l'administració central.

Aquest estat de coses ha estat possible pel domini polític de l'autonomia andalusa que ha tingut un partit estatal, el PSOE, que arriba al moment àlgid quan el mateix partit governa també l'administració central. D'una banda, el domini de totes dues administracions per la mateixa organització política fa que es resolguen prèviament al si del partit els possibles conflictes on, lògicament, s'imposa els criteris centrals. D'altra banda, els conflictes al si del partit provoquen la desestabilització autonòmica quan s'exerceix el poder disciplinari de Madrid davant els membres del govern autonòmic (casos de Rafael Escuredo i Rodríguez de la Borbolla).

En aquesta situació el procés autonòmic es troba sotmès a la doble tenalla que suposa la interpretació restrictiva de l'Estatut per part dels poders centrals i la paral·lela autocensura dels poders autonòmics.

Així, mentre les transferències es fan sobre aquesta lectura restrictiva (exemples: reserva de l'estat de les competències sobre la Confederació Hidrogràfica del Guadalquivir, o la titularitat de l'Alhambra o Doñana) o la legislació de l'estat envaeix competències de la comunitat, paral·lelament el Parlament andalús legisla autolimitant-se per no molestar Madrid. Ni els poders autonòmics recorren al Tribunal Constitucional en defensa del sostre competencial (exemple: la Lohapa), ni el govern central necessita fer-ho davant d'actuacions de les institucions autonòmiques perquè aquestes s'autolimiten prèviament, mitjançant el partit.

D'altra banda, la finançació autonòmica deixa molt que desitjar, no solament per la metodologia de valoració de les transferències, que consagra la desigual prestació de serveis que l'estat realitzava en les distintes nacionalitats, sinó fins i tot per la deficient aplicació d'aquesta, que, en un context d'austeritat pressupostària i amb un govern autonòmic sense capacitat de resposta, redueix els ingressos de la comunitat. I, per descomptat, l'incompliment de l'Estatut, pel que fa als mecanismes financers compensatoris per a l'anivellament de serveis, suposa una pèrdua important de recursos per a Andalusia.

Si a més, afegim la subordinació política a Madrid del govern autònom en l'orientació de la seua política, la mancança d'autonomia és clara.

I és que una autonomia governada per partits estatals és una contradicció en els seus mateixos termes.

* Secretari general del Partido Andalucista

propis Estatuts, hi ha hagut l'aparició estel·lar del missatge federalista de la mà dels socialistes més anguniats per la manca de decisió oficial per avançar decididament cap a un estat descentralitzat políticament que sàpiga treure de la Constitució totes les potencialitats que l'obligada ambigüitat del text permet.

Aquest colom tret de la màniga en un desesperat exercici de prestigi davant el públic català en vespres electorals, seguit a la resta de l'Estat per significatius personatges del PSOE i confirmat, pel que sembla, només nominalment pel recent congrés estatal

Calvo Sotelo, Suárez i Pujol, en les Corts, el desembre de 1983.

dels socialistes, contrasta espectacularment amb les respostes del govern central a les peticions de reforma estatutària encetades amb l'acompliment del termini (cinc anys a partir de l'aprovació dels Estatuts) que la Constitució fixava per a les CCAA amb autonomia *menys plena* (les de la via d'accés de l'Art. 143) per a demanar ampliació de competències (limitació recollida a l'Art. 148.2).

Efectivament, després d'haver manifestat en el debat sobre l'Estat de les Autonomies celebrat a les darreries del 1987 que, potser, la via prevista a l'Art. 147.3 (la reforma dels EEAA) era assumible, el govern central ha ofert després una via alternativa, la de l'ampliació de competències mitjançant un mecanisme —el de l'Art. 150.2—, que manté la capacitat tutorial del govern sobre les competències que s'hagen d'atorgar en resposta, no a una demanda individualitzada de cadascuna de les comunitats sinó com a paquet indiscriminat enllestit i proposat pel govern.

No hi ha crac

No en la seva globalitat, ni tots, ni tots en el mateix moment, però no és estrany que ara toqui modificar els Estatuts, diu en aquesta entrevista el diputat del Partit dels Socialistes de Catalunya.

J. M. Pasqual

--Es pot parlar de crac autonòmic?
—¿Què vol dir crac? ¿Vol dir fallida?

—Digui-li fallida.

—Doncs no. No, perquè potser sí que fa deu anys havíem mitificat allò que havia de ser l'Espanya de les autono-

alguns creiem que cal fer una passa més.

—Una passa més. ¿Cap a on? ¿I, per què si diu que l'Estat de les autonomies ha estat bo...?

—Sense poder parlar d'un crac s'ha posat en relleu que determinades qüestions no funcionen bé. Hi ha una gran confusió en l'àmbit de determinades competències. Per això cal anar pel ca-

Comunitats com ara Aragó o Castella-Lleó, governades per forces no socialistes, ja han fet saber que l'oferta governamental és inacceptable pel fet que desvalora una opció constitucional atorgada a les CCAA, transcorreguts els cinc anys adés esmentats.

A més, cadascuna de les CCAA té el dret a voler competències en aquelles matèries que estime convenientes, a l'empara de la capacitat que la Constitució els atorga.

Acudir al repte del govern central per a acceptar disciplinadament uns poquets dissenyats per altres no és ben bé un actiu del qual Hipólito Gómez de las Rocas, Aznar, Canyellas o altres es puguen envanir davant les pròpies clienteleles. I si té raó el govern quan tem que aquestes forces, en voler la via de la reforma, cerquen una afirmació política interessada a provocar el desgast del govern socialista tot emprant la demagògica, més raó tenen els que gràcies a la pròpia subsidiarietat han acabat descobrint les excel·lències de la Constitució per a regalar-se un triomf polític, de totes maneres ben complicat —ja que, en tot cas, la reforma dels Estatuts ha de passar per les Corts espanyoles—, davant els propis electorats.

La diferència d'enfocaments en la qüestió revela una vegada més que hi ha dues concepcions ben allunyades l'una de l'altra, a propòsit del model territorial d'estat dissenyat per la Constitució i el conjunt dels Estatuts d'Autonomia: els uns consideren que les concessions als subsidiaris de mecanismes homònims als de les autonomies anomenades plenes, complica encara més i eixampla els fronts de batalla entre centralisme i particularisme; els altres, sense representar una opció clara favorable a una generosa i general lectura del model, es veuen abocats per imperatius polítics d'altra mena a desdir-se d'una trajectòria ben poc nítida pel que fa a la realitat i l'abast del fet autonòmic. Al fons del contenciós i mirant-s'ho amb cert escepticisme, els nacionalistes catalans i bascos, que ja saben com de difícil es fa que els socialisme governant faça cap concessió.

Però les dretes espanyoles, regionalistes o no, encara no s'han adonat que per a arrancar del poder central una lectura ni que siga generosa s'hauran d'armar de paciència i de saviesa, i, això sembla que no és el cas d'aquests sobtats i pundonorosos neoautonomistes. □

«Cal no sacralitzar ni l'Estatut ni la Constitució».

mies i allò que seria l'autonomia de Catalunya, però, certament, avui l'Estatut i l'autonomia que havíem ideat l'any 1977 s'estan complint, amb retocs.

—¿Retocs?

—Retocs pel mal ús que pugui haver fet la dreta catalana del govern de l'autonomia i, potser, també per la manca de generositat en alguns moments, del govern de l'estat.

—¿No hi ha crac, doncs?

—Al contrari. L'Estat de les autonomies ha estat bo, perquè ha ajudat a crear consciència autonòmica en algunes regions que la tenien mes esmorçada, i ha estat sobretot bo perquè no ha creat processos d'animadversió profunda, d'odi, contra les dues grans comunitats històriques, el País Basc i Catalunya. Ara, arribats a aquests nivells,

mí d'una lectura federalista de l'Estatut i la Constitució, que permetria delimitar responsabilitats polítiques.

—I si la lectura federalista implica modificacions puntuals en el futur en l'Estatut o en la Constitució, ¿què?

—¿Per què no? La reforma és una cosa regulada perfectament per l'Estatut i per la Constitució espanyola. Cal no sacralitzar ni l'Estatut ni la Constitució.

Si la lectura federalitzant exigeix en un moment determinat fer modificacions de l'Estatut, els socialistes catalans no hi estarem en desacord, si es fan amb consens. Però la modificació de l'Estatut no és una amenaça, pot arribar a ser una necessitat.

—No és només Catalunya, són pràcticament totes les autonomies, que plantegen l'ampliació de competències...